

Галій В.І.

викладач кафедри тактики
Національної академії Сухопутних військ
імені Петра Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5770-262X>

Halii Vasyly

Lecturer of the Department of Tactics
National Academy of Land troops named after Petro Sahaidachny

ОЦІНКА МІЖНАРОДНИХ ПІДХОДІВ ІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Анотація. Актуальність дослідження обумовлена зростаючою потребою в ефективному управлінні та контролі гуманітарної допомоги у сучасному світі, особливо в умовах воєнного стану в Україні, глобальних криз та конфліктів. У статті розглядаються приклади країн Європи, таких як Німеччина, Швеція та Італія, які відзначаються прозорими механізмами контролю, використанням цифрових інструментів та залученням громадськості до процесу розподілу допомоги. Особливу увагу приділено порівнянню українського досвіду, що виявляє певні труднощі, пов'язані з прозорістю, корупцією та впровадженням сучасних технологій, включає аналіз міжнародних джерел, звітів гуманітарних організацій, а також національних нормативних документів. Представлено рекомендації щодо покращення системи контролю та обліку гуманітарної допомоги в Україні на основі вивчених міжнародних практик. У ході статті нами було проаналізовано основні аспекти міжнародних підходів до організації контролю гуманітарної допомоги. З допомогою вивчення різних міжнародних моделей, таких як стандарти IFRS та IPSAS, було встановлено важливість їх застосування для забезпечення прозорості та ефективності управління гуманітарними ресурсами. Узагальнено основні виклики та перспективи для України, зокрема необхідність гармонізації національних стандартів із міжнародними та впровадження інноваційних технологій, таких як блокчейн. Це дозволить покращити контроль і забезпечити більшу підзвітність у сфері гуманітарної допомоги.

Ключові слова: гуманітарна допомога, контроль, міжнародні стандарти, облік гуманітарної допомоги, прозорість, європейський досвід, бухгалтерський облік.

Вступ та постановка проблеми. Ефективний контроль гуманітарної допомоги є головним чинником у забезпеченні прозорості, підзвітності та оптимального використання ресурсів під час кризових ситуацій. Однак, на сьогодні міжнародні стандарти, такі як IFRS та IPSAS, що використовуються для фінансового звітування і обліку в цій сфері, впроваджуються нерівномірно в різних країнах. Це створює проблеми у координації, моніторингу та забезпеченні єдиних стандартів оцінки та звітування. Для України актуальною є необхідність адаптації цих міжнародних підходів до національних умов з метою підвищення ефективності контролю гуманітарної допомоги, мінімізації корупційних ризиків та підвищення довіри міжнародних донорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До розгляду питання ролі міжнародних організацій у наданні гуманітарної допомоги звертався доктор філософії Олександр Малюхов у своїй статті «Роль міжнародних організацій у наданні гуманітарної допомоги» [3] розглядав ключову роль міжнародних організацій у наданні гуманітарної допомоги, де зазначає, що для підвищення ефективності гуманітарної допомоги необхідно використовувати сучасні цифрові технології, які дозволяють покращити координацію, моніторинг та розподіл

ресурсів. Встановив, що однією з ключових проблем є забезпечення прозорості та підзвітності у процесі надання гуманітарної допомоги, а також потреба розробляти ефективні механізми контролю та звітності, які дозволяють уникнути дублювання зусиль та забезпечити цільове використання ресурсів і включати в себе координацію дій між різними організаціями, обмін інформацією та спільне планування гуманітарних операцій.

Автори Рахункової палати України Цезарь Г. Огонь і Степан М. Голубка в статті «Державне регулювання гуманітарної допомоги: теорія та практика» провели аналіз інституційного поля національного розвитку в контексті гуманітарної допомоги. В результаті цього аналізу вони виявили низку недоліків і суперечностей, які перешкоджають ефективному державному регулюванню в цій сфері. Зокрема, вони наголошують на тому, що існуючі проблеми не дозволяють досягти належного рівня синергетизму в державному управлінні процесами надання та розподілу гуманітарної допомоги [24, с. 102]. Робота Араkelової І. О. «Гуманітарна допомога міжнародних організацій-донорів постраждалим від воєнного конфлікту в Україні» [25, с. 18-26]. зосереджує увагу на аналізі внеску міжнародних донорів у вирішенні гуманітарних криз, викликаних воєнними діями на

території України. Вона висвітлює ключові аспекти мобілізації міжнародної підтримки та її вплив на соціально-економічне становище в країні. Волков С. В. у своїй статті «Гуманітарна допомога в Україні: сучасні виклики» акцентує на сучасних викликах та проблемах, з якими зіштовхується Україна в процесі надання та отримання гуманітарної допомоги [26, с. 332-334].

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз існуючих міжнародних підходів до організації контролю за наданням гуманітарної допомоги, а також порівняння практик, що використовуються в Україні, з підходами інших європейських країн. Дослідження системи обліку та звітності, що застосовуються в різних державах, а також міжнародні стандарти, зокрема нормативно-правові акти та рекомендації, розроблені ООН, ЄС та міжнародними організаціями. У статті розглядаються приклади країн Європи, таких як Німеччина, Швеція та Італія, які відзначаються прозорими механізмами контролю, використанням цифрових інструментів та залученням громадськості до процесу розподілу допомоги. Особливу увагу приділено порівнянню українського досвіду, що виявляє певні труднощі, пов'язані з прозорістю, корупцією та впровадженням сучасних технологій.

Результати дослідження. У сучасному світі гуманітарна допомога виконує важливу функцію у забезпеченні базових потреб людей, які постраждали внаслідок природних катастроф, військових конфліктів чи інших надзвичайних ситуацій. Зважаючи на масштаби глобальних криз, які супроводжуються великими потоками допомоги, питання її ефективного контролю та розподілу стає надзвичайно актуальним. Неналежне управління гуманітарними ресурсами може призвести до марнотратства, корупції або навіть до ситуацій, коли допомога не досягає тих, хто її найбільше потребує. Тому країни та міжнародні організації розробляють різноманітні підходи та стандарти для забезпечення прозорості, звітності та справедливого розподілу гуманітарної допомоги [3].

Одним із важливих аспектів є контроль за наданням допомоги: від моменту її збору до кінцевої доставки. Важливо забезпечити, щоб усі етапи були належним чином задокументовані, а результати – підзвітними. Для цього використовуються різні підходи: юридичні механізми, цифрові платформи, міжнародні стандарти, такі як Кодекс поведінки Міжнародного руху Червоного Хреста та інші ініціативи [8].

Міжнародні стандарти організації гуманітарної допомоги створені для того, щоб забезпечити ефективний та прозорий процес надання допомоги постраждалим від кризових ситуацій. Вони регулюють всі етапи – від збору ресурсів до їх розподілу, враховуючи принципи справедливості, гуманності та відповідальності. Вагому роль у формуванні цих стандартів відіграють міжнародні організації, зокрема ООН, Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) та інші впливові організації, які

сприяють координації зусиль країн і громадських організацій у глобальному масштабі [4].

ООН є центральним органом у питаннях координації гуманітарної допомоги на міжнародному рівні. Її структура включає декілька агентств, які безпосередньо займаються гуманітарними питаннями, зокрема Управління з координації гуманітарних питань (ОСНА) та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR). ОСНА координує міжнародні зусилля щодо надання допомоги у кризових ситуаціях, забезпечуючи співпрацю між урядами, міжнародними організаціями та неурядовими організаціями. Завданням UNHCR є захист прав біженців і переміщених осіб, забезпечення їх базових потреб у продовольстві, медичному забезпеченні та житлі [21].

Для забезпечення ефективного та підзвітного управління гуманітарною допомогою були розроблені стандарти й кодекси поведінки, які допомагають координувати дії організацій, що надають допомогу, та гарантувати, що їх діяльність відповідає міжнародним нормам. Одним із таких стандартів є SPHERE, який було створено в 1997 році групою гуманітарних організацій для формулювання спільних стандартів щодо надання допомоги під час гуманітарних криз. SPHERE визначає мінімальні стандарти в чотирьох основних сферах: постачання води, санітарії та гігієни; забезпечення харчуванням; забезпечення тимчасовим житлом; охорона здоров'я. Цей стандарт надає організаціям конкретні рекомендації щодо дій в умовах надзвичайних ситуацій, щоб мінімізувати страждання населення. Крім того, стандарти SPHERE охоплюють основні права людини, закріплені в міжнародних конвенціях, такі як право на життя та гідність [22].

Ще один важливий документ – Кодекс поведінки щодо Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та неурядових організацій у програмах реагування на катастрофи. Кодекс було прийнято в 1994 році та підписано понад 500 організаціями. Він встановлює 10 головних принципів, які повинні керувати діяльністю організацій, що надають гуманітарну допомогу [13].

Ці стандарти також містять положення про важливість звітування перед донорами та отримувачами допомоги, що забезпечує прозорість і ефективність у використанні ресурсів. Вони покликані мінімізувати корупцію та неефективне використання коштів, що є критично важливим у масштабних гуманітарних операціях.

У сучасних умовах глобальних криз координація та прозорість у процесі надання гуманітарної допомоги є вагомими факторами, що впливають на ефективність її розподілу. Відсутність належного контролю та прозорості часто призводить до втрат ресурсів, корупції та неефективного використання допомоги. У відповідь на ці виклики гуманітарні організації дедалі частіше звертаються до новітніх цифрових технологій, зокрема блокчейну, для підвищення прозорості, ефективності та підзвітності гуманітарних операцій. Цифрові системи, такі як

блокчейн, виконують все більш важливу функцію у забезпеченні належної координації та прозорості гуманітарних потоків. Блокчейн – це розподілена цифрова платформа, яка дозволяє зберігати та відслідковувати дані без необхідності залучення центрального органу управління. У контексті гуманітарної допомоги блокчейн забезпечує прозорість на кожному етапі надання допомоги – від надходження пожертвувань до кінцевого розподілу ресурсів серед постраждалих. Наприклад, кожен внесок, що надходить до організації, може бути занесений до блокчейну, а отримувачі допомоги можуть відслідковувати її шлях у режимі реального часу. Це дозволяє забезпечити підзвітність як перед донорами, так і перед отримувачами допомоги, оскільки інформація про всі операції є доступною та незмінною [10].

Контроль і звітність у сфері гуманітарної допомоги є важливими аспектами для забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності використання міжнародних ресурсів. У країнах Європи ці процеси мають високий рівень організації та регулюються як на рівні Європейського Союзу, так і на національних рівнях [8].

Європейський Союз є одним із найбільших донорів гуманітарної допомоги у світі. Основною структурою, яка відповідає за координацію гуманітарної допомоги в межах ЄС, є Генеральний директорат з питань цивільного захисту та гуманітарної допомоги (ЕЧНО). ЕЧНО діє від імені Європейського Союзу та забезпечує фінансування та координацію гуманітарної допомоги в кризових ситуаціях, спрямованої на рятування життів, пом'якшення страждань і захист людей, які постраждали від конфліктів або природних катастроф [11].

Одним із головних пріоритетів ЕЧНО є забезпечення прозорості та підзвітності при використанні

виділених ресурсів. Для цього було розроблено комплексний механізм контролю, що включає кілька основних елементів (табл. 1) [11].

Завдяки цим інструментам Європейський Союз забезпечує надійний механізм контролю, що дозволяє мінімізувати корупцію, ефективно розподіляти ресурси та підвищувати довіру як серед міжнародних донорів, так і серед отримувачів допомоги.

Німеччина є однією з найбільших країн-донорів гуманітарної допомоги, і її підхід до організації контролю та звітності можна вважати одним із найсучасніших у Європі. Основний контроль за наданням гуманітарної допомоги здійснюється через Федеральне міністерство економічної співпраці та розвитку (BMZ), яке відповідає за координацію національної гуманітарної діяльності та співпрацю з міжнародними організаціями [15].

Процес контролю за витратами на гуманітарну допомогу в Німеччині починається з етапу планування та прийняття рішень на урядовому рівні. Федеральне міністерство економічної співпраці та розвитку (BMZ) є ключовою інституцією, яка визначає пріоритети щодо надання гуманітарної допомоги в міжнародному контексті. В основі таких рішень лежать як політичні, так і гуманітарні чинники, які враховують міжнародні зобов'язання Німеччини, рівень потреб у постраждалих регіонах та можливість реалізації проектів через відповідні партнери. Крім державних органів, значну роль відіграють міжнародні організації, приватні донори та неурядові організації (НУО), які також можуть подавати заявки на отримання фінансування [9].

Після того, як рішення про надання допомоги ухвалено, BMZ або інші державні органи разом із донорами визначають конкретний обсяг коштів та спрямовують їх на відповідні проекти. На цьому

Таблиця 1

Основні елементи комплексного механізму контролю

№	Елементи контролю	Характеристика
1.	Фінансовий контроль	Усі організації, що отримують фінансування від ЕЧНО, зобов'язані дотримуватися жорстких фінансових правил і стандартів. Зокрема, вони повинні надавати детальні фінансові звіти про витрати на реалізацію гуманітарних проектів. Для цього використовуються стандарти міжнародної фінансової звітності, такі як IPSAS (Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку у державному секторі).
2.	Моніторинг і оцінка.	ЕЧНО проводить регулярні перевірки на місцях для забезпечення відповідності гуманітарних проектів міжнародним стандартам. Це включає моніторинг виконання програм, якість наданої допомоги та відповідність заявленим цілям. На додаток, проводиться зовнішній аудит для перевірки відповідності витрат та використання фінансових ресурсів.
3.	Прозорість і підзвітність	Одним із важливих інструментів забезпечення прозорості є онлайн-платформа FPA (Framework Partnership Agreement), через яку організації-донори можуть відслідковувати використання ресурсів і статус виконання програм. Кожен гуманітарний проект повинен відповідати мінімальним стандартам прозорості та підзвітності перед донорами й отримувачами допомоги.
4.	Цифрові системи.	ЕЧНО активно впроваджує цифрові технології для відслідковування та обліку гуманітарної допомоги. Це включає використання баз даних, що дозволяють реєструвати надану допомогу, контролювати її розподіл і уникати дублювання ресурсів. Одним із таких інструментів є KoboToolbox, система збору даних для гуманітарних місій.

Джерело: складено автором на основі [8; 11]

етапі формується план, що включає цілі допомоги, перелік ресурсів, які будуть використані, та визначає часові рамки для реалізації проекту. Організації, які подають заявки на отримання коштів, мають пройти процес ліцензування та бути перевіреними на відповідність вимогам щодо прозорості та підзвітності. Тільки ті організації, що відповідають законодавчим нормам та мають досвід у гуманітарній діяльності, отримують доступ до фінансування [22].

Кошти виділяються організаціям після затвердження бюджету і конкретних планів проекту. На цьому етапі держава або донори вимагають від організацій подання докладних фінансових звітів, де буде вказано кожен етап витрат. Під час реалізації проекту організації повинні регулярно звітувати про хід виконання, надавати інформацію про витрати та будь-які коригування плану, які можуть бути потрібні в процесі. BMZ або інші органи здійснюють постійний моніторинг витрат, перевіряючи відповідність витрат проектній документації та бюджету. Організації зобов'язані зберігати всі документи, що підтверджують витрати, такі як контракти, рахунки-фактури та платіжні доручення, і надавати їх на запит контролюючих органів [13].

Для забезпечення прозорості і точності фінансової звітності часто залучаються незалежні приватні аудиторські компанії, такі як KPMG або PwC. Вони проводять регулярні перевірки, щоб гарантувати, що кошти використовуються виключно за призначенням і відповідно до затвердженого плану. Аудит може включати як перевірку документів, так і фактичний моніторинг на місці реалізації гуманітарної допомоги. Перевірки можуть проводитися як під час реалізації проекту, так і після його завершення, щоб переконатися у відповідності витрат цілям проекту [20].

Після завершення проекту організації зобов'язані подати підсумковий звіт, де детально розписують, як були використані кошти, який обсяг допомоги було надано і які результати досягнуті. Цей звіт включає детальну фінансову звітність, а також документи, що підтверджують витрати. Якщо результати проекту та витрати не відповідають початково затвердженому плану, організація може зіткнутися з фінансовими санкціями, вимогою повернення коштів або іншим покаранням з боку держави [10].

Важливим аспектом є публічна звітність. Благодійні організації часто зобов'язані оприлюднювати звіти для забезпечення прозорості перед громадськістю та донорами. Вони публікують інформацію про те, як були використані кошти і який вплив мали проекти на місцеві громади. Це дозволяє підтримувати довіру з боку суспільства та донорів, а також забезпечує прозорість використання гуманітарних коштів [17].

Остаточний контроль включає завершальний аудит з боку незалежних фірм або державних органів, які перевіряють відповідність витрат та результатів. Після цього проект вважається завершеним, і у випадку дотримання всіх вимог організація може претендувати на нові гранти або продовження

співпраці з державними та міжнародними донорами. Якщо під час перевірок виявлено порушення, організація може бути оштрафована або позбавлена права на подальше фінансування [23].

Цей комплексний підхід до контролю за витратами на гуманітарну допомогу дозволяє Німеччині забезпечити прозорість, ефективність та підзвітність у використанні коштів, що виділяються на міжнародні гуманітарні проекти.

Таким чином, модель контролю гуманітарної допомоги в європейських країнах демонструють високий рівень організації, технологічного розвитку та прозорості. Підхід ЄС, Німеччини, Швеції та Італії ґрунтується на впровадженні жорстких механізмів контролю, активному використанні цифрових рішень і залученні громадянського суспільства до моніторингу програм допомоги. Ці країни можуть слугувати прикладами для інших держав, які прагнуть підвищити ефективність та прозорість своїх гуманітарних операцій.

Україна, з огляду на війну, стикається з серйозними викликами в управлінні та обліку гуманітарної допомоги. У цей критичний час важливо забезпечити прозорість, ефективне управління ресурсами та боротьбу з корупцією. Європейські країни, такі як Німеччина, Швеція та Італія, мають більш розвинені системи контролю та звітності, які можуть стати корисним прикладом для вдосконалення українських підходів [4].

Нижче представлено порівняння важливих аспектів підходів України та європейських країн до організації контролю за гуманітарною допомогою (табл. 2) [8].

Процес контролю за витратами на гуманітарну допомогу в Україні має подібні риси з системами, що існують у країнах Європи, таких як Швеція, Німеччина та Італія, але також має свої відмінності через специфіку внутрішньої організації державних структур та міжнародної підтримки. У той час як Україна активно розвиває механізми для ефективного управління гуманітарною допомогою, є певні особливості, які відрізняють цей процес від європейських підходів [8].

Однак, на відміну від Німеччини, в Україні історично не було настільки сильної системи контролю та аудиту витрат на гуманітарну допомогу до початку повномасштабного російського вторгнення у 2022 році. До війни фінансування гуманітарної допомоги та його контроль здебільшого залежали від міжнародних організацій, а українська державна система управління допомогою була менш розвиненою. Це зумовило те, що більшість великих гуманітарних проектів фінансувалися через міжнародних донорів, таких як Європейський Союз чи ООН, з мінімальним контролем з боку українських органів. Проте після початку війни Україна почала активно модернізувати свої системи управління та звітності, щоб забезпечити кращий контроль за використанням гуманітарних коштів, а також з метою збільшення прозорості та залучення міжнародних партнерів [3].

Порівняння підходів України та країн Європи до контролю гуманітарної допомоги

Аспект	Україна	Європейські країни (Німеччина, Швеція, Італія)
Система обліку гуманітарної допомоги	Облік на основі державних реєстрів та ручного контролю. Використання платформ, як-от Prozorro.	Використання автоматизованих платформ, таких як e-Civis (Італія) та Openaid (Швеція).
Рівень прозорості	Низький рівень прозорості через проблеми з корупцією та неефективне звітування.	Високий рівень прозорості завдяки відкритим базам даних та онлайн-платформам.
Юридичні механізми контролю	Відсутність чітких та ефективних юридичних норм щодо контролю, брак систематичних аудиторських перевірок.	Жорсткі юридичні механізми контролю, регулярний аудит і суворі звітність (наприклад, у Німеччині).
Залучення громадських організацій	Часткове залучення НУО, проте обмежені можливості впливу на рішення уряду.	Широке залучення НУО до процесу моніторингу та розподілу гуманітарної допомоги.
Корупційні ризики	Високі корупційні ризики через слабку систему контролю та низьку підзвітність.	Низькі корупційні ризики завдяки жорстким механізмам контролю та цифровим рішенням.
Цифровізація	Впроваджуються нові цифрові рішення, але повільно та нерівномірно. Prozorro та інші системи поки не є повністю інтегрованими.	Високий рівень цифровізації з автоматизованими платформами для контролю та звітності.
Міжнародні стандарти	Часткова адаптація міжнародних стандартів через обмежені ресурси та слабку інфраструктуру.	Повна відповідність міжнародним стандартам (SPHERE, IPSAS) та їх постійне оновлення.

Джерело: складено автором на основі [4; 18]

Подібно до того, як це організовано у Німеччині, в Україні тепер також посилено контроль через незалежні аудиторські організації. Організації, що отримують гуманітарні кошти, зобов'язані подавати регулярні фінансові звіти та підтверджувати всі витрати. Проте європейські країни, такі як Німеччина, мають набагато давнішу традицію жорсткого фінансового моніторингу, де кожен етап гуманітарного проекту ретельно відстежується через централізовані урядові органи. У Німеччині, наприклад, Федеральне міністерство економічної співпраці та розвитку (BMZ) не лише розподіляє кошти, а й постійно контролює використання через низку приватних аудиторських фірм. У Швеції існує система, коли кошти виділяються тільки після ретельної перевірки спроможності організацій відповідати встановленим критеріям [12].

В Україні, попри спроби впровадження подібної системи, процес все ще перебуває у стадії розвитку, хоча помітні значні успіхи. Важливою відмінністю є також активне залучення волонтерських організацій, які в Україні відіграють особливо важливу роль у розподілі гуманітарної допомоги. Багато таких організацій працюють безпосередньо на місцях, де урядові органи не завжди мають змогу оперативно реагувати. Це робить українську систему більш гнучкою, але водночас складнішою для централізованого контролю, що вимагає посилення координації з боку держави [6].

Що стосується прозорості та звітності, в Україні вже активно використовуються міжнародні стандарти звітування, такі як Ініціатива прозорості міжнародної допомоги (IATI), але на відміну від більш

усталених систем у Європі, українська інфраструктура все ще залежить від міжнародних механізмів підтримки. У Швеції, наприклад, гуманітарні організації регулярно звітують перед державою, а їхні звіти публікуються для громадськості, що створює високий рівень довіри та прозорості. В Україні подібна практика лише формується, і не всі організації мають достатньо ресурсів для забезпечення повної прозорості звітності [5].

Таким чином, хоча Україна переймає європейські підходи до контролю за витратами на гуманітарну допомогу, її система поки що не така досконала, як у Німеччині, Італії чи Швеції. Проте завдяки активному залученню міжнародних донорів, зусиллям держави та волонтерських організацій, процес вдосконалюється. Українська система контролю за витратами є менш централізованою і більше залежить від міжнародних партнерів, у той час як у європейських країнах держава часто відіграє ключову роль у всьому процесі – від планування до остаточного аудиту.

Фінансовий контроль та бухгалтерський облік гуманітарної допомоги відіграють критичну роль у забезпеченні прозорості, підзвітності та ефективного використання ресурсів. Гуманітарні організації, уряди та міжнародні донори повинні мати чіткі механізми для моніторингу, звітності та перевірки витрат, щоб уникнути зловживань, корупції або нецільового використання коштів. Для цього широко використовуються міжнародні стандарти фінансової звітності, такі як Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) та Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору (IPSAS) [15].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) забезпечують уніфіковану та прозору основу для обліку фінансових операцій у приватному секторі, але їх застосування також можливе для неурядових організацій та благодійних фондів, що займаються гуманітарною допомогою. IFRS включає в себе такі принципи, як облік на основі нарахувань, справедлива вартість та звітність за результатами діяльності, які дозволяють гуманітарним організаціям точно фіксувати всі надходження та витрати. [21].

Проте, у випадку державного сектору, де значна частина гуманітарної допомоги надається урядами або міжурядовими організаціями, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору (IPSAS) стають більш релевантними. IPSAS розроблені спеціально для потреб державних та міжурядових організацій, де акцент робиться на публічній підзвітності, ефективності управління ресурсами та прозорості у використанні коштів [23].

Важливо зазначити, що обидві системи – як IFRS, так і IPSAS – підкреслюють необхідність аудиту та зовнішнього фінансового контролю. Це дозволяє забезпечити, що всі фінансові потоки гуманітарної допомоги були належним чином відображені у звітності, а ресурси використані відповідно до намічених цілей. Застосування цих стандартів сприяє зниженню ризиків шахрайства та корупції, забезпечуючи прозорість фінансових операцій та підвищуючи довіру з боку міжнародної спільноти [12].

Отже, фінансовий контроль та бухгалтерський облік гуманітарної допомоги за міжнародними стандартами IFRS та IPSAS забезпечують уніфіковану та прозору систему звітності. Вони сприяють ефективному управлінню ресурсами, забезпечують відповідність операцій нормативним вимогам та допомагають уникнути зловживань у процесі надання допомоги.

В Україні виникає потреба у гармонізації національних стандартів із міжнародними для забезпечення ефективного управління ресурсами та підвищення прозорості. Зокрема, важливо впровадити в практику обліку більш чітко визначення правил оцінки гуманітарної допомоги, особливо нефінансових активів, таких як матеріальні пожертви та технічна допомога. Також існують труднощі у визначенні справедливої вартості активів, що є вимогою IFRS і IPSAS, але не завжди повністю враховується в П(С)БО. Гармонізація цих стандартів дозволить знизити ризики неправильного обліку або шахрайства в процесі надання та використання гуманітарної допомоги [8].

Особливо важливим аспектом європейського досвіду є впровадження цифрових систем управління та звітності, що дозволяють оперативно відслідковувати рух фінансових та матеріальних ресурсів, мінімізуючи ризики помилок або шахрайства. Наприклад, у Швеції активно використовуються автоматизовані системи обліку гуманітарної допомоги, які дозволяють в реальному часі отримувати доступ до інформації про надходження та використання ресурсів. Це

сприяє не лише підвищенню ефективності управління, але й забезпечує прозорість процесів для всіх зацікавлених сторін [22].

Виходячи з цього, інтеграція міжнародних стандартів, гармонізація національних підходів та використання найкращих практик європейських країн є важливими кроками для підвищення ефективності обліку та аудиту гуманітарної допомоги в Україні.

Одна з основних проблем національної системи контролю за гуманітарною допомогою полягає у фрагментарності підходів до обліку та звітності. Відсутність єдиної централізованої системи управління гуманітарними потоками призводить до розпорошеності даних між різними урядовими установами, неурядовими організаціями та міжнародними донорами. Це створює ризики неправильного обліку, подвійного звітування та навіть зловживання допомогою. Крім того, проблемою є недостатня координація між різними органами влади, які відповідають за прийом, розподіл і використання гуманітарних ресурсів [6].

Іншим значним недоліком є корупційні ризики, які виникають через недосконалість механізмів перевірки й аудиту гуманітарної допомоги. В Україні недостатньо розвинені інструменти зовнішнього фінансового контролю, які могли б забезпечити незалежну оцінку використання коштів та матеріальних ресурсів. Відсутність прозорих механізмів відстеження руху гуманітарної допомоги також ускладнює контроль за її цільовим використанням. Проблема недофінансування та відсутність достатньої кількості підготовлених кадрів для проведення контролю також створюють труднощі для ефективного моніторингу та звітності [8].

Крім того, важливим аспектом співпраці є розробка спільних стандартів звітності та контролю, які б відповідали як національним, так і міжнародним вимогам. Це дозволить забезпечити більш уніфікований підхід до управління гуманітарною допомогою та сприятиме спрощенню процесів звітності для міжнародних донорів. Стандартизація також дозволить уникнути дублювання зусиль та забезпечить більш точну й повну картину використання допомоги [4].

Для покращення контролю гуманітарної допомоги в Україні необхідно враховувати сучасні виклики та недоліки національної системи, а також активно адаптувати міжнародні моделі та технології. Співпраця з міжнародними донорами, інвестування в інноваційні рішення та підвищення координації на всіх рівнях можуть суттєво підвищити прозорість і ефективність системи гуманітарної допомоги.

Висновки. Гуманітарна допомога є життєво важливою для подолання кризових ситуацій, особливо в умовах конфліктів чи природних катастроф. Успішне управління гуманітарною допомогою вимагає прозорого, надійного та ефективного контролю і бухгалтерського обліку, що є запорукою довіри з боку донорів і громадськості. Дослідження міжнародних підходів, зокрема використання міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS, IPSAS), виявило їхню ефективність у забезпеченні високих

стандартів прозорості та підзвітності. Україна має унікальні виклики в цій сфері, але також великі можливості для впровадження інноваційних рішень та підвищення ефективності національної системи контролю за гуманітарною допомогою.

Міжнародні стандарти фінансової звітності, такі як IFRS та IPSAS, є важливим інструментом для забезпечення прозорості та підзвітності у сфері гуманітарної допомоги. Вони дозволяють чітко фіксувати фінансові та матеріальні надходження, гарантують об'єктивну оцінку ресурсів та їх використання. Успішне впровадження цих стандартів вимагає адаптації національних систем управління до вимог міжнародних донорів, а також підвищення рівня професійної підготовки персоналу, відповідального за облік та звітність.

Проте, національна система контролю за гуманітарною допомогою в Україні стикається з численними викликами. Основними проблемами є фрагментарність системи обліку, відсутність ефективної координації між органами влади та неурядовими організаціями, а також корупційні ризики. Невідповідність національних стандартів міжнародним перешкоджає повноцінній інтеграції України у міжнародні гуманітарні процеси. Важливим є те, що світовий досвід, зокрема європейських країн, демонструє ефективність використання новітніх технологій, таких як блокчейн, автоматизовані платформи та штучний інтелект для контролю за гуманітарною допомогою. Це може бути перспективним напрямом для покращення ситуації в Україні.

Україні необхідно продовжити гармонізацію національних стандартів обліку та звітності з міжнародними (IFRS, IPSAS), щоб забезпечити прозорість і єдині підходи до управління гуманітарною допомогою, особливо щодо оцінки нефінансових активів, таких як медикаменти та обладнання. Важливо створити централізовану платформу для управління допомогою, яка об'єднає уряд, НУО, донорів та міжнародні організації, автоматизує звітність і дозволить відстежувати ресурси в реальному часі. Використання новітніх технологій, зокрема блокчейну та штучного інтелекту, допоможе підвищити прозорість і мінімізувати ризики шахрайства, тоді як незалежний аудит і зовнішній контроль знизять корупційні загрози та покращать довіру донорів. Крім того, необхідно підвищувати кваліфікацію фахівців у сфері обліку та фінансового контролю через навчальні програми, що сприятиме ефективнішому управлінню ресурсами. Активна міжнародна співпраця дозволить Україні отримати технічну підтримку, інноваційні рішення та доступ до міжнародних фінансових ресурсів для покращення контролю гуманітарної допомоги.

Таким чином, покращення системи контролю гуманітарної допомоги в Україні можливе завдяки впровадженню міжнародних стандартів, адаптації інноваційних технологій та зміцненню співпраці з міжнародною спільнотою. Ці заходи сприятимуть підвищенню прозорості, зниженню корупційних ризиків і забезпеченню ефективного використання гуманітарних ресурсів у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. Закон України «Про гуманітарну допомогу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Моніторинг гуманітарної допомоги під час війни. URL: <https://dsns.gov.ua>
3. Малюхов О. Роль міжнародних організацій у наданні гуманітарної допомоги. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 7 (25).
4. Міністерство соціальної політики України. Звіт про гуманітарну допомогу для постраждалих від війни в Україні. URL: <https://www.msp.gov.ua>
5. Прозорро. Гуманітарна допомога та закупівлі в умовах війни. URL: <https://prozorro.gov.ua>
6. Українська правда. Гуманітарна допомога під час війни: контроль і виклики. URL: <https://www.pravda.com.ua>
7. Український Червоний Хрест. Гуманітарна допомога в Україні: основні напрямки діяльності. URL: <https://redcross.org.ua>
8. Центр протидії корупції. Оцінка прозорості гуманітарних потоків в Україні. URL: <https://antac.org.ua>
9. Blockchain for Good. Humanitarian Aid Transparency with Blockchain Technology. URL: <https://www.blockchainforgood.com>
10. Emerald Insight. Exploring the application of blockchain to humanitarian supply chains: insights from Humanitarian Supply Blockchain pilot project. URL: <https://www.emerald.com/insight>
11. European Union Humanitarian Aid and Civil Protection (ECHO). ECHO Annual Report 2024. URL: <https://ec.europa.eu/echo>
12. Funds for NGOs. Blockchain Solutions for Humanitarian Aid: Revolutionizing Transparency and Accountability in Humanitarian Aid. URL: <https://www.fundsforngos.org/>
13. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). World Disasters Report 2023. URL: <https://www.ifrc.org>
14. International Financial Reporting Standards (IFRS). IFRS Standards for Non-Profit Organizations. URL: <https://www.ifrs.org>
15. International Public Sector Accounting Standards (IPSAS). IPSAS Handbook 2023. URL: <https://www.ipsasb.org>
16. Kiel Institute. Ukraine Support Tracker: Aid Could Drop Significantly From 2025. URL: <https://www.ifw-kiel.de>
17. Mercy Corps. The Next Generation Humanitarian Distributed Platform. URL: <https://www.mercycorps.org>
18. ReliefWeb. Humanitarian Aid and Development Statistics 2023. URL: <https://reliefweb.int>

19. Sphere Handbook. The Sphere Project: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response. URL: <https://www.spherestandards.org>
20. Transparency International. Global Corruption Report: Humanitarian Assistance. URL: <https://www.transparency.org>
21. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Global Humanitarian Overview 2024. URL: <https://www.unocha.org>
22. World Food Programme (WFP). 10 Ways WFP Is Using Digital Tech to Help Hungry People Worldwide. URL: <https://www.wfpusa.org>
23. World Food Programme (WFP). Building Blocks: Blockchain for Humanitarian Aid. URL: <https://innovation.wfp.org>
24. Цезарь Г. Огонь, Степан М. Голубка. Державне регулювання гуманітарної допомоги: теорія та практика. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 10 (232). С. 102–116.
25. Аракелова І. О. Гуманітарна допомога міжнародних організацій-донорів постраждалим від воєнного конфлікту в Україні. *Державне управління*. 2016. № 1 (70). С. 18–26.
26. Волков С. В. Гуманітарна допомога в Україні: сучасні виклики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 332–334. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/77>

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. Law of Ukraine «On Humanitarian Aid». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. State Service of Ukraine for Emergency Situations. Monitoring humanitarian aid during wartime. Available at: <https://dsns.gov.ua>
3. Malyukhov O. (2024). The role of international organizations in providing humanitarian aid. *Current issues in modern science*. No. 7 (25).
4. Ministry of Social Policy of Ukraine. Report on humanitarian aid for war victims in Ukraine. Available at: <https://www.msp.gov.ua>
5. See through. Humanitarian aid and procurement in conditions of war. Available at: <https://prozorro.gov.ua>
6. Ukrainian truth. Humanitarian Aid in Wartime: Controls and Challenges. Available at: <https://www.pravda.com.ua>
7. Ukrainian Red Cross. Humanitarian aid in Ukraine: main areas of activity. Available at: <https://redcross.org.ua>
8. Anti-Corruption Center. Evaluation of the transparency of humanitarian flows in Ukraine. Available at: <https://antac.org.ua>
9. Blockchain for Good. Humanitarian Aid Transparency with Blockchain Technology. Available at: <https://www.blockchainforgood.com>
10. Emerald Insight. Exploring the application of blockchain to humanitarian supply chains: insights from Humanitarian Supply Blockchain pilot project. Available at: <https://www.emerald.com/insight>
11. European Union Humanitarian Aid and Civil Protection (ECHO). ECHO Annual Report 2024. Available at: <https://ec.europa.eu/echo>
12. Funds for NGOs. Blockchain Solutions for Humanitarian Aid: Revolutionizing Transparency and Accountability in Humanitarian Aid. Available at: <https://www.fundsforngos.org/>
13. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). World Disasters Report 2023. Available at: <https://www.ifrc.org>
14. International Financial Reporting Standards (IFRS). IFRS Standards for Non-Profit Organizations. Available at: <https://www.ifrs.org>
15. International Public Sector Accounting Standards (IPSAS). IPSAS Handbook 2023. Available at: <https://www.ipsasb.org>
16. Kiel Institute. Ukraine Support Tracker: Aid Could Drop Significantly From 2025. Available at: <https://www.ifw-kiel.de>
17. Mercy Corps. The Next Generation Humanitarian Distributed Platform. Available at: <https://www.mercycorps.org>
18. ReliefWeb. Humanitarian Aid and Development Statistics 2023. Available at: <https://reliefweb.int>
19. Sphere Handbook. The Sphere Project: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response. Available at: <https://www.spherestandards.org>
20. Transparency International. Global Corruption Report: Humanitarian Assistance. Available at: <https://www.transparency.org>
21. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Global Humanitarian Overview 2024. Available at: <https://www.unocha.org>
22. World Food Programme (WFP). 10 Ways WFP Is Using Digital Tech to Help Hungry People Worldwide. Available at: <https://www.wfpusa.org>
23. World Food Programme (WFP). Building Blocks: Blockchain for Humanitarian Aid. Available at: <https://innovation.wfp.org>
24. Tsezar H. Ohon, Stepan M. Holubka (2020). Derzhavne rehuliuвання humanitarnoi dopomohy: teoriia ta praktyka [State regulation of humanitarian aid: theory and practice]. *Aktualni problemy ekonomiky*, № 10 (232). С. 102–116.
25. Arakelova I. O. (2016). Humanitarna dopomoha mizhnarodnykh orhanizatsii-donoriv postrazhdalym vid voiennoho konfliktu v Ukraini [Humanitarian assistance of international donor organizations to victims of the military conflict in Ukraine]. *"Derzhavne upravlinnia"*, № 1 (70). С. 18–26.
26. Volkov S. V. (2023). Humanitarna dopomoha v ukraini: suchasni vyklyky. [Humanitarian aid in Ukraine: modern challenges]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, № 8. С. 332–334.

EVALUATION OF INTERNATIONAL APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF HUMANITARIAN AID CONTROL

Summary. The relevance of the study is due to the growing need for effective management and control of humanitarian aid in the modern world, especially in the conditions of martial law in Ukraine, global crises and conflicts. The purpose of the article is to analyze the existing international approaches to the organization of control over the provision of humanitarian aid, as well as to compare the practices used in Ukraine with the approaches of other European countries. Research of the accounting and reporting system used in different countries, as well as international standards, in particular regulations and recommendations developed by the UN, the EU and international organizations. The article examines the examples of European countries, such as Germany, Sweden and Italy, which are distinguished by transparent control mechanisms, the use of digital tools and the involvement of the public in the aid distribution process. Particular attention is paid to the comparison of the Ukrainian experience, which reveals certain difficulties associated with transparency, corruption and the introduction of modern technologies. The research methodology includes the analysis of international sources, reports of humanitarian organizations, as well as national regulatory documents. Recommendations for improving the system of control and accounting of humanitarian aid in Ukraine based on studied international practices are presented. Conclusions. In the course of this article, we analyzed the key aspects of international approaches to the organization of humanitarian aid control. Through the examination of various international models, such as the IFRS and IPSAS standards, the importance of their application in ensuring transparency and efficiency in the management of humanitarian resources was established. The main challenges and prospects for Ukraine have been summarized, including the need to harmonize national standards with international ones and the implementation of innovative technologies, such as blockchain. This will improve control and ensure greater accountability in the humanitarian aid sector.

Keywords: humanitarian aid, control, international standards, accounting of humanitarian aid, transparency, European experience, accounting.